

Posudek vedoucího práce

Kulturní a mentální reprezentace českých hor

Autorka: Bc. Tereza Konrádová

Katedra kulturologie

FF UK Praha 2014

K tématu obecně:

Téma kulturní obsahy fenoménu hor je pokračováním dnes již poměrně rozsáhlé řady studentských prací na téma krajina na této katedře. O tom, že jde o téma nosné a zdaleka nevyčerpané, svědčí i tato předkládaná práce Bc. Terezy Konrádové. Mohlo by se zdát, že hory jsou přirozenou součástí kulturní tradice a není zde, kromě několika estetických zajímavostí, nic nového a hlavně aktuálního k řešení. Tato práce však svědčí o opaku, jde o přinejmenším o náš kulturní konstrukt Šumavy, který nakonec rozhodne o tom, jakým směrem vývoje se bude ubírat - jako NP, ponechaný silám přírody, nebo jako kontrolovaná kulturní krajina, jakou ji chceme mít a jaká odpovídá kulturním obsahům. To má velké důsledky pro plochy lesa a bezlesí, makroklima, pro vodní režim v povodí Vltavy, když pomineme z hlediska těchto procesů vedlejší důsledky turistické a ekonomické. Ukazuje se, že fenomén hor zůstává stále velkou a inspirativní neznámou, že neztratil nic ze své Eliadovské řeči symbolů a že je obtížné až nemožné jej komplexně uchopit. Budiž řečeno hned na počátku, že se to autorce do značné míry podařilo.

Ve stručném, ale výstižném **úvodu**, se dozvídáme nejen o motivaci autorky, proč si zvolila právě téma hor, ale především o cílech práce: "Hlavním cílem práce je analýza kulturních obsahů hor, konkrétně Šumavy, a jejich mentálního uchopení, a to jak na úrovni lidského rodu, kde je zkoumán základní vztah kultura x příroda, tak na úrovni kulturní, kde je vztah člověka k přírodě vymezován na základě příslušnosti k určité kultuře. Neopomíná ani hledisko jednotlivce, které je uplatněno v závěrečném kvalitativním výzkumu. Práce se nese ve snaze o objektivní pohled, k čemuž využívá metodiky C. O. Sauera a českých tvůrců *krajinného rázu*." (str. 6).

Struktura práce:

Kulturní a mentální obsahy hor se v práci řeší na 86 stranách včetně příloh a jsou rozděleny na teoretickou reflexi a kvalitativní výzkum Vintířovy stezky na Šumavě, s velmi podrobným a přehledným členěním do jednotlivých kapitol a jejich částí.

Přístup vidění hor skrze kulturu – zde převážně jejich obtisk v literatuře – je sice stručný, ale udržuje základní linii vymezení a je srozumitelně a poutavě popsán. Přesto si neodpustím poznámku o fenoménu hor v evropském filozofickém myšlení – Fridrich Nietzsche - Tak pravil Zarathustra a u nás např. Historik Eduard Maur Paměť hor, tuto práci autorka zná a cituje z ní. Zde bych se chtěl dotknout známého českého geografického cítění naší země (od ranně středověkých kronikářů) jako hnízda obklopeného a chráněného v náručí hor, jak je expresivně rozvedeno u Františka Palackého, jako výhoda obranná i výzva k překonání provinčnosti a uzavřenosti, zahleděnosti do sebe. Toto cítění, v krásné literatuře 19 a 20. století mnohokrát opakované, mělo určitě vliv na kulturní vidění hor, zvláště Šumavy.

Divočina hraje roli, i když zprostředkovanou, také u Sauera a jeho vymezení kulturní krajiny jako opozitu vůči přírodní – divoké – krajině. Tuto myšlenku považuji pro pochopení fenoménu hor v kultuře za nosnou, a autorka ji dobře zvládla (kap. 1.2.1).

Je patrné, že **metodologická stránka** není pro autorku jen nepříjemnou povinnou součástí práce, Z tab. 1 (str. 22) je vidět, nakolik zvládla pro zdánlivě jednoduchý popis a kulturologické zkoumání šumavské krajiny tři metody, jejichž základem je Sauerova koncepce kulturní krajiny. Tuto část považuji za přínosnou. Tím je pak dána i kvalita popisu Šumavy, prostorové uspořádání přírodních prvků (kap. 3.1.5) a následně zrcadlově (v kap. 3.2. 5) není běžnou součástí popisů krajiny a svědčí o poctivém hledání vztahu přírodně – kulturního a symbolického v krajině. Právě z těchto dvou hledisek je podle mého názoru potřebné číst historický popis a neomezené ničení původního pralesa, představujícího v kulturním a mentálním vzorci neomezený zdroj. Vystřízlivění přichází již od 16 století, ale pokusy např. Jiřika z Poděbrad o ochranu stromů se nesetkávají s velkým pochopením, i přes drsné tresty. Popis šumavské krajiny považuji za něco více, jde o klíč k pochopení její symbolické funkce, jde o výsledky analýzy a považuji tuto část za velmi zdařilou, stejně jako pokus o kulturně-symbolické uchopení Šumavy. Přitom se popis, kde to jde, důsledně drží morfologických struktur krajiny sensu Sauer.

Vintířova stezka:

Fenomén stezky je shrnut do vlastního desatera. To je velmi dobrý tvůrčí počín, který otevírá celou empirickou část. Souhlasím s autorkou, že stezka je hmotným a zároveň symbolickým průsečíkem hledaného fenoménu hor v kulturním uchopení.

Kvalitativní průzkum byl proveden na 39 respondentech metodou zúčastněného otevřeného pozorování s využitím otevřeného rozhovoru, téměř volného, s třemi připravenými otázkami, s pevným pořadím otázky první. Autorka se pokouší o závěry, uvádí několik ukávek z rozhovorů. Pro poctivý kvalitativní průzkum by bylo nutné uvést nějaké kódování a vytěžit obsáhlejší závěry. I z toho mála, co je předloženo, vyplývá, jak je stále Vintířova postava vnímána obrozenecky jako průnik Němců na naše území. Tuto část bych nazval spíše anketou s rozhovory. I tak je velice cenná a ukazuje, co s sebou přináší současná doba – nerozlišování informací, ať už se jedná o Vintířovu stezku nebo o jídelní lístek v hotelu Vintíř. Symbolická hodnota je přitom potenciálně přítomna a má mnoho hmotných morfologických symbolů – od unikátního skleněného oltáře v kostelíku sv. Vintíře až po mapu 150km stezky. Jestli se nemýlím, symbolická hodnota této stezky není ovšem připravena na fakt, že bude zařazena jako jedna z mnoha (a poměrně neznámých) turistických atrakcí – aktivit co dělat na Šumavě a kudy z nudy a podobně. To může být způsobeno i relativní novostí otevřené stezky, její odlehlostí a relativním nezájmem českého obyvatelstva o postavu německého poustevníka.

Osobně jsem velmi rád, že se mi podařilo u autorky vyvolat zájem o Vintířovu stezku, nejen pro samotné její poznání a krásné přírodní a lidské zážitky. Stezka se stala, jak jsem pochopil, i stezkou v pravdě duchovní a pomohla uchopit nelehké téma celé diplomové práce.

Připomínky:

- Kritickou připomínku mám k nedotaženému kvantitativnímu průzkumu. Dalo by se z něj vytěžit jistě více podložených závěrů, neboť autorka fenomén krajiny hor v celé práci dobře uchopila a její interpretace bych považoval za velmi cenné.

- Kritické výhrady mám k formulaci kapitoly Závěr (str. 66). I když v mnohém s autorkou souhlasím, to co se podařilo a nepodařilo a v čem je práce dobrá je předmětem oponentních posudků a dalších čtenářů, nikoli sebereflexe.
- Formulace abstraktu v ČJ a AJ hned v první větě je zavádějící – na území ČR jsou hory a vrchoviny častým jevem, z abstraktu to vypadá, že žijeme v nížinách, z nichž se zdvihají hory.
- Drobnosti: Tamtéž jako odkaz na citaci na konci věty v závorce je lépe psát s malým písmenem.
- Str. 62 – předem připravená otázka namísto vygenerovaná otázka

Otázky:

- Může autorka vysvětlit, co mají tři uvedené přístupy ke krajině v metodologii společného? Jak je to se vztahem symbolického a hmotného v krajině?
- Autorka ví že hrabě, diplomat, převor, kolonizátor, mnich a poustevník Gunther - Vintíř nebyl oficiálně katolickou církví prohlášen za svatého, i když má v Dobré vodě na Šumavě jemu zasvěcený kostel - sv. Vintířovi. Nebyla by lepší u důvodu historické korektnosti proto uvádět namísto svatý blahoslavený?

Jazyk práce je stručný, ale poměrně přesný a výstižný, přitom se nebojí poetičnosti a vlastních dobrých obrátů. (např, str. 21, o klimatu a fauně, nadpis kap 3.1.2 a zvláště celá kap. 4.1.1)

Literatura: Autorka se dobře orientuje jak v metodologickém tak regionální literatuře, má dobrý přehled, není prakticky vynechán jediný český „krajinař“, klíčová Sauerova práce pro uvedenou metodologii je skutečně dostupná jen v angličtině.

Přílohy tvoří vlastní fotodokumentace z průzkumu s kvalitními fotografiemi a dobrými popiskami, zde bych jen u každého fota doplnil přesné místo a datum z archivních důvodů.

Závěrem: Předkládaná diplomová práce autorky Terezy Konrádové „Kulturní a mentální reprezentace českých hor“ naplnila cíle práce a splnila požadavky kladené na tento typ studentských prací a přinesla cenné poznatky po stránce metodologických možností jak uchopit přírodní a kulturní fenomén krajiny. Jazyk práce je kultivovaný a osobitý, literatura je k tématu adekvátní a pokrývá prakticky celý rozsah problematiky, což se projevuje v dobrém zvládnutí tématu.

Práci rozhodně doporučuji k obhajobě a i přes poněkud nedotažený kvalitativní průzkum Vintířovy stezky navrhuji ohodnocení známkou výborně s tím, že součástí hodnocení je i samotná reakce autorky na otázky a kritické připomínky.

V Českých Budějovicích 25. 1. 2014

PhDr. Miloslav Lapka, CSc.

FFUK Praha

EF JU v Českých Budějovicích